

پیشرفت آهسته

راهکارهایی برای بهبود ظرفیت یادگیری دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه

احمد کریمی، مدیر آموزگار دبستان عشایری شهید الیاسی، سردشت دزفول

مقدمه

دانش‌آموزان دیرآموز است که در علم تعلیم و تربیت و روان‌شناسی به آنان دانش‌آموزان مرزی یا کندآموز گفته می‌شود. آن‌ها در ارزیابی‌های هوشی، بهره هوشی ۷۰ تا ۸۵ را کسب می‌کنند و هرگز نمی‌توانند از کلاس‌های آموزشی و درمانی مراکز مشکلات ویژه یادگیری بهره‌مند گردند.

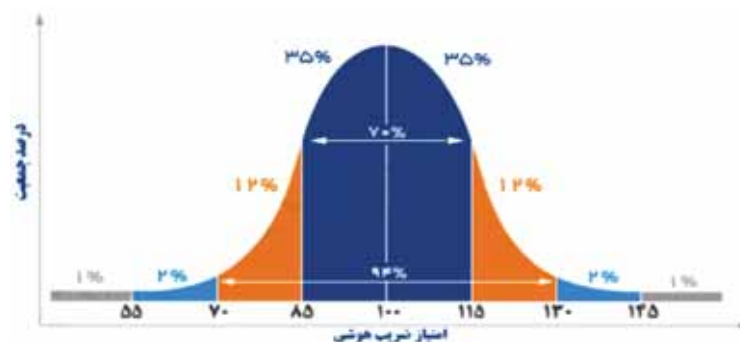
معلمان در برخورد با کودکان دیرآموز نقش بسیار اساسی و مؤثری دارند و برای رسیدن به موفقیت در این زمینه و رهبری درست این کودکان باید از ویژگی‌های زیر برخوردار باشند:

- داشتن دانش و آگاهی به میزان کافی؛
- داشتن برنامه و برنامه‌ریزی‌های درسی؛
- داشتن ادبیات حرفه‌ای؛
- آشنایی با آزمون‌های مختلف و موارد استفاده آن‌ها در ارزیابی کودک.

خواندن و نوشتن را می‌توان از مهارت‌های مهم زبانی به حساب آورد؛ چرا که یادگیری این دو مهارت می‌تواند در رسیدن به اهداف دیگر مثل خواندن

می‌افتد. این کودکان می‌توانند قبل از شروع رسمی مدرسه، فعالیت‌هایی را که در آن‌ها به خواندن و نوشتن و عملیات ریاضی نیازی نیست، به خوبی انجام دهند. آن‌ها تمرکز و دقت کافی و رغبت به کارهای فکری و ابتکاری ندارند و قادر به طرح نقشه و برنامه‌ریزی برای خود و دیگران نیستند. اشتغالات فنی و حرفه‌ای و ورزشی در رشد و پرورش شخصیت این افراد مؤثر است و آن‌ها به این گونه اشتغالات علاقه زیادی نشان می‌دهند. بهره هوشی مهم‌ترین موضوع در بحث

کودکان دیرآموز توانایی یادگیری مهارت‌های تحصیلی ضروری را دارند اما میزان و عمق یادگیری آن‌ها از متوسط همسالانشان کمتر است؛ به طوری که نمرات هوش کودکان دیرآموز بالاتر از نمرات کودکان عقب‌مانده ذهنی و پایین‌تر از کودکان طبیعی می‌باشد و به همین دلیل به آن‌ها «کودکان مرزی» نیز می‌گویند. از آنجا که کودکان دیرآموز با دیگر کودکان تفاوت ظاهری ندارند، تشخیص آن‌ها تا زمان مدرسه به تأخیر

صورت مسئله در درس ریاضی و علوم تجربی و سایر دروس بسیار مؤثر باشد. بهبود دانش‌آموزان در امر خواندن و نوشتن، هوشیاری واج‌شناسی را در آن‌ها افزایش می‌دهد و عنصر دریافتن ارتباط مستقیمی با مهارت‌های معناشناختی و نحوی زبان دارد.

بیان مسئله

مدرسه‌ای که من مدیر آموزگار آن هستم از مدارس عشایری است. این مدرسه استیجاری و دارای دو اتاق تقریباً ۱۰ و ۱۲ متری است که به صورت دو کلاس چند پایه مختلط است. در یکی از کلاس‌های این مدرسه دانش‌آموزان کلاس‌های چهارم، پنجم و ششم و در کلاسی که بنده عهده‌دار اداره آن هستم، دانش‌آموزان کلاس‌های اول، دوم و سوم ابتدایی مشغول تحصیل‌اند.

بنابراین، با توجه به چند پایه بودن مسلماً تعداد دانش‌آموزان این گونه مدارس زیاد نیست. تعداد کم دانش‌آموزان در این گونه مدارس این امکان را فراهم می‌سازد که مشکلات خواندن و نوشتن آنان به راحتی و به سرعت شناسایی شود و برای رفع این گونه مشکلات اقدامات عملی زیادی انجام گیرد. در سال تحصیلی ۹۸-۹۷ از استان‌های لرستان (شهرستان ازنا- شهرک المهدی) و مرکزی (شهرستان خمین- روستای قره کهریز) سه دانش‌آموز به دلیل اینکه والدینشان کارگر فصلی بودند، به این آموزشگاه منتقل شدند. پس از ثبت‌نام و مطالعه پرونده تحصیلی ایشان متوجه شدم که از دانش‌آموزان لازم‌التوجه (دیرآموز) هستند. جالب‌تر اینکه در مدرسه مبدأ هیچ‌گونه اقدام ترمیمی درباره ایشان صورت نگرفته بود. من با توجه به حساسیت نسبت به موضوع کودکان دیرآموز و اهمیتی که شناسایی این دانش‌آموزان و رفع مشکلات آن‌ها برایم دارد، اقدام به مطالعه در مورد این دانش‌آموزان و یافتن راه‌حلی برای کاهش مشکل آنان نمودم.

می‌دانیم که بعضی از کودکان سریع‌تر از کودکان دیگر یاد می‌گیرند. نیز بعضی از آنان از دیگر همسالانشان در یادگیری کندترند و در رفع نیازهای خود دچار مشکلاتی می‌شوند. دانش‌آموزان دیرآموز درس را بسیار دیر فرا می‌گیرند و خیلی

زود فراموش می‌کنند. این دانش‌آموزان به راحتی از عهده انجام دادن تکالیف تحصیلی خود بر نمی‌آیند. آن‌ها فعالیت‌های خارج از کلاس درس و غیر تحصیلی را به خوبی انجام می‌دهند و شواهدی از مشکلات پزشکی در آن‌ها وجود ندارند. بنابراین، معلمان در آموزش به این دانش‌آموزان با چالش‌های بزرگی مواجه می‌شوند.

راهکارهایی برای بهبود یادگیری دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه

- تشویق کردن آن‌ها حتی برای پیشرفت‌های اندک
- تهیه کتاب‌های ضروری برای آنان
- برقراری ارتباط با والدین این کودکان
- دادن برنامه درسی مناسب به آن‌ها
- پرهیز از جداسازی این دانش‌آموزان
- داشتن رفتار محبت‌آمیز با آن‌ها.

راهکارهای پیشنهادی

- توجه به پیش‌نیازها در تدریس و آموزش
- توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان
- پرهیز از مقایسه دانش‌آموز دیرآموز با دانش‌آموزان عادی
- آموزش مفاهیم به صورت جداجدا و تفکیک شده به آن‌ها
- فراهم آوردن شرایط تکرار و تمرین برای آنان
- استفاده از شیوه‌های مجسم، عینی و فعال
- توجه به پیشرفت و تلاش دانش‌آموزان دیرآموز
- ارائه آموزش جبرانی
- دادن حق انتخاب به آنان در انجام دادن تمرین‌ها و تکالیف
- تدریس خصوصی توسط همسالان
- کم کردن تکالیف
- ساده کردن سطح دروس
- استفاده از تصاویر تشخیص تصویر و اختلاف تصاویر با هم
- تعامل با اولیای دانش‌آموزان دیرآموز
- نوشتن حروف الفبا روی یک برگه و درخواست از دانش‌آموزان برای رنگ کردن و تلفظ آن‌ها (توصیه ویژه جهت انجام دادن این کار برای دانش‌آموز پایه اول)
- انجام دادن بازی با کلمات
- تشویق کودکان به خواندن کتاب داستان

- استفاده از لپ‌تاپ برای تایپ در کلاس ویژه دانش‌آموزان هر سه پایه

اجرای راهکارهای نهایی

● دعوت از اولیای دانش‌آموزان جهت هماهنگی برای انجام دادن کار: تعامل اولیا و کارکنان مدرسه می‌تواند راهکاری برای حل بسیاری از مشکلات باشد و آگاهی والدین از برنامه‌های اجرا شده در این زمینه به معلمان کمک می‌کند. بر این اساس، من تصمیم گرفتم که اولیای دانش‌آموزان مذکور را برای اطلاع از طرح مدنظر دعوت کنم و آن‌ها را از کم و کیف کار آگاه نمایم.

● نوشتن حروف الفبا روی یک برگه و درخواست از دانش‌آموزان برای رنگ کردن و تلفظ آن‌ها (توصیه ویژه به دانش‌آموزان پایه اول برای انجام دادن این کار):

انجام این کار باعث می‌شود که هم نوشتن و هم خواندن دانش‌آموزان مدنظر بهبود پیدا کند. این در مورد دانش‌آموزان پایه اول بیشتر از دانش‌آموزان سایر پایه‌ها کاربرد دارد اما از آنجا که کلاس من چند پایه بود و دانش‌آموزان دیرآموز سایر پایه‌ها نیز بنیة علمی پایین تری داشتند، لازم دانستم که این راهکار را برای هر سه دانش‌آموز به کار بگیرم.

انجام دادن بازی با کلمات:

این راهکار به این شیوه است که حروف به هم ریخته را به دانش‌آموزان نشان می‌دهیم و آن‌ها باید حروف را کنار هم بگذارند و کلمات جدید بسازند و بخوانند. این بازی باعث می‌شود که هم خواندن و هم نوشتن آن‌ها ارتقا یابد.

استفاده از تصاویر متنوع برای یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها:

با توجه به اینکه دانش‌آموزان دیرآموز به دلیل دیرآموز بودن نسبت به همسالان خود دقت و تمرکز کمتری دارند، این راهکار در تقویت تمرکز دقت آن‌ها بسیار مؤثر است.

تشویق کودکان به خواندن کتاب داستان:

این راهکار توانایی خواندن و تشخیص

درست کلمات را به دانش‌آموزان می‌دهد. بنابراین، بنده تصمیم گرفتم که در بعضی از روزها، برای عمیق‌تر کردن یادگیری، مقداری از زمان آموزش را به فعالیت کتاب‌خوانی اختصاص دهم؛ زیرا با این کار هم دامنه لغات دانش‌آموزان افزایش می‌یافت و هم اینکه در روخوانی متون مختلف تسلط بیشتری پیدا می‌کردند.

● کوتاه کردن تکلیف

با توجه به اینکه کودکان دیرآموز حوصله انجام دادن تکالیف زیاد را ندارند، اگر از آنان خواسته شود که تکالیف زیادی را انجام دهند، به دلیل کم‌حوصلگی و بی‌دقتی دچار اختلال نوشتن خواهند شد. با این راهکار دانش‌آموز دیرآموز با علاقه خاصی تکلیف با حجم کم ولی هدفمند را انجام خواهد داد.

● استفاده از لپ‌تاپ برای تایپ در

کلاس ویژه دانش‌آموزان هر سه پایه: این راهکار سبب گردید که دانش‌آموزان در امر نوشتن و خواندن پیشرفت چشمگیری داشته باشند. در واقع، بهبود آموزشی زمانی میسر است که ما با وسایل کمک آموزشی نوین کار کنیم. در تمام راهکارهای اجرایی بر شیوه درست انجام شدن کار و رعایت همه موارد، نظارت کامل انجام گرفت.

پس از به کار بستن راه‌حل‌های فوق، پیشرفت چشمگیری در کار این دانش‌آموزان حاصل گردید اما آنچه اهمیت دارد این است که کار کردن با این گونه دانش‌آموزان صبر و حوصله زیاد می‌طلبد و پیشرفت در کار آنها به کندی حاصل می‌شود. بنابراین، به همکاران عزیز توصیه می‌شود که در آموزش به این کودکان صبر و حوصله را پیشه خود سازند و از عجله و شتاب پرهیز کنند. همچنین به مسئولان ادارات آموزش و پرورش پیشنهاد می‌کنم که جهت شناسایی و درمان این گونه دانش‌آموزان کارگاه‌هایی برای همکاران برگزار نمایند.